

9. Талах Т.А. Аналіз ефективності використання ресурсного потенціалу підприємств хлібопекарської промисловості: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.04 / Терноп. акад. народ. госпва. – Тернопіль, 2005. – 22 с.

References

1. Zerkalov, D.V. *Energozberezhennya: Organizaciia virostantnya energoresursiv: Dovidnik*, Osnova, 2009.
2. Klimchuk, M.M. “Kategorial'no-ponyattyevyi aparat u sferi energozberezhenia: ekonomichnyy aspekt.” *Aktual'ni problemi rozvitku ekonomiki regionu*, vol. 2, no. 11, 2015, pp. 174-178.
3. Kovalev, A.N. *Resursnyi potentsial torovoyh organizatsii i effektivnost' yego ispol'zovaniia: Dis... kand. ehkon. nauk: 08.00.05*, RGB, 2003.
4. Kozlovsk'yyu, V.O., and I. V. Prichepa. “Teoretyko-metodologichni pidhody do vyznachennia potentsialu pidpriemstva.” *Visnyk Vinnitskogo politekhnichnogo instytutu*, no. 3, 2007, pp. 28-33.
5. *Promyslovyy potentsial Ukraini: problemy ta perspektyvy strukturno-innovatsiinyh transformatsiy*. Edited by Yu.V. Kindzers'kii, In-t ekonomiky ta prognosuvannia NAN Ukrainy, 2007.
6. Rozen, V.P., Cherniavs'kii, A.V., and V.I. Lytvyn. *Vykorystannia klasyfikatsiii pidrozdiliv po potentsialu energozberezhenia dlia planuvannia vprovadzhennia energozberigaiuchykh zahodiv*, NTUU “KPI”, 2005.
7. “Pro skhvalennia Kontseptsiiii vprovadzhennia mekhanizmiv stabil'nogo finansuvannia zahodiv z energoefektyvnosti. Rozporyadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy № 489-r vid 13.07.2016.” *Government portal*, www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249189954. Accessed 12 Feb. 2017.
8. Syzonova, I.V. *Organizatsiino-ekonomichni osnovy energozberezhenia v sil's'komu gospodarstvi: Avtoref. dis... kand. ekon. nauk: 08.07.02*, Sums'kii natsional'nii universytet, 2004.
9. Talah, T.A. *Analiz efektyvnosti vykorystannia resursnogo potentsialu pidpriemstv khlibo-pekars'koi promyslovosti: Avtoref. dis... kand. ekon. nauk: 08.06.04*, Ternop. akad. narod. gosp., 2005.

Рецензенти:

Рижаківа Г.М. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту в будівництві Київського національного університету будівництва і архітектури;

Тугай О.А. – доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри організації та управління будівництвом Київського національного університету будівництва і архітектури.

УДК 339.56

ББК 65.5+65.26я73

Вербицька Г.Л.

ТЕНДЕНЦІЇ ЕКСПОРТУ ТОВАРІВ УКРАЇНОЮ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Національний університет “Львівська політехніка”,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра менеджменту і міжнародного підприємництва,
вул. С. Бандери, 12, м. Львів,
79013, Україна,
тел.: 0977410671,
e-mail: galinaverbicka@ukr.net

Анотація. Стаття спрямована на дослідження тенденцій експорту товарів Україною в умовах євроінтеграції. Метою статі є дослідити тенденції експорту товарів Україною в умовах євроінтеграції; визначити перспективи покращення експортної політики України. В процесі дослідження використовувалися такі методи: економіко-статистичний (при дослідженні тенденцій експорту товарів Україною в умовах євроінтеграції); аналітичний і структурно-логічний (при визначенні напрямків експортної політики українського уряду). Отримано такі результати: досліджено структуру та тенденції експорту товарів Україною; проаналізовано сучасні процеси європейської інтеграції України та зміни, які відбулися у зв'язку з цим у сфері міжнародної торгівлі; визначено негативні чинники, що впливають на стан зовнішньої торгівлі України. Наукова новизна дослідження полягає у використанні комплексного підходу до обґрунтування напрямів покращення експортної політики України, втілення яких дасть змогу

підвищити ефективність інтеграції нашої держави до системи світового господарства. Отримані результати дослідження направлені на вирішення проблеми пасивного торговельного балансу вітчизняної економіки. Вони можуть бути використані в процесі формування урядової експортної політики.

Ключові слова: експорт, зовнішня торгівля, статті експорту, товар, квота.

Verbytska H.L.

TENDENCIES OF EXPORT OF GOODS OF UKRAINE IN CONDITIONS OF EUROPEAN INTEGRATION

National University "Lviv Polytechnic",
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Department of Management and international
entrepreneurship,
S. Bandery str., 12, Lviv,
79013, Ukraine,
tel.: 0977410671,
e-mail: galinaverbicka@ukr.net

Abstract. The article aims to study the trends of export of goods of Ukraine in conditions of European integration. The purpose is to examine the export trends of goods of Ukraine in conditions of European integration; to determine the prospects of improving the export policy of Ukraine. In the process of research the following methods were used: Economics and statistics (in the study of trends of export of goods of Ukraine in conditions of European integration); analytical and logical (in determining the directions of the export policy of the Ukrainian government). The following results are obtained: the structure and trends of exports of goods Ukraine; analyzes the current processes of European integration and the changes that have occurred in this regard in the field of international trade; the identified negative factors affecting the condition of foreign trade of Ukraine. Scientific novelty of the research is to use an integrated approach to the justification of directions of improvement of the export policy of Ukraine, the implementation of which will improve the efficiency of integration into the world economy. The results of research aimed at solving the problems of the passive trade balance of the domestic economy. They can be used in the formation of government export policy.

Key words: export, foreign trade, export, commodity, quota.

Вступ. Товарна експортна діяльність є вихідною формою міжнародного економічного співробітництва. Ще жодній країні не вдалося створити ефективну і незалежну від будь-яких інших держав економіку, ізолювавши її від світової економічної системи та процесів глобалізації. Від тенденцій розвитку експортної діяльності залежить економічне становище держави.

Дослідженням питань розширення експортної діяльності підприємствами України присвячені праці багатьох вітчизняних вчених, зокрема слід виділити Т.Л. Вишинську, О.В. Генералова, Т.А. Дейнеку, О.В. Єлісеєнко, А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник, О.О. Носирева, тощо. Однак, незважаючи на численні дослідження цієї проблеми, питання низької конкурентоспроможності вітчизняної продукції на зовнішніх ринках є досить складними і потребують постійного моніторингу.

Постановка завдання. Метою статі є дослідження тенденцій експорту товарів Україною в умовах євроінтеграції; визначення перспектив покращення експортної політики України. Теоретичною і методологічною основою дослідження є фундаментальні положення сучасної економічної теорії, наукові праці вчених, статистичні дані, нормативні та законодавчі акти України з питань регулювання міжнародної торгівлі. В процесі дослідження використовувалися такі методи: економіко-статистичний (при дослідженні тенденцій експорту товарів Україною в

умовах євроінтеграції); аналітичний і структурно-логічний (при визначенні напрямків експортної політики українського уряду).

Результати. Інтеграція України у світову економіку виявилася досить болісною. У міжнародну торговельну гонку економіка України включилася з позицій аутсайдера. Напівсировинна спеціалізація української економіки робить її досить чутливою до зовнішніх загроз та зміни цінової кон'юнктури. В топ-10 експортованих товарів найбільш високотехнологічною продукцією є кабель. Основними статтями вітчизняного експорту в 2015 р. були: продовольчі товари і сільськогосподарська продукція (38,2%); метали і вироби з них (24,8%); машини, обладнання і транспорт (12,5%), мінеральні продукти (6,8%); продукція хімічної промисловості, каучук (6,7%); деревина і целюлозно-паперові вироби (4,5%); текстиль, текстильні вироби, взуття (2,1%); паливно-енергетичні товари (1,3%); вироби з каменю скла кераміки (0,9%); шкіра, хутро і вироби з них (0,3%). Питома вага експорту продовольчих товарів і сільгосппродукції у товарній структурі експорту України в 2015 році склала рекордний показник – 38,2%. Всього експорт товарів за 2015 рік в грошовому еквіваленті склав 38,17 млрд. дол. США, та зменшився на 29,3% проти обсягу 2014 р. та на 38,8% проти обсягу 2013 р. [4].

Український експорт, що ґрунтується на зернових і рослинних оліях, тільки частково збігається зі структурою світового товарного попиту [2]. Проведене на прохання Мінекономрозвитку дослідження Інституту економічних досліджень і політичних консультацій свідчить: якщо у світовому експорті домінують механічне обладнання (23,7%), мінеральні продукти (18,8%), транспортні засоби (9,9%), хімічна продукція (8,8%) і недорогочінні метали, то в українському частка механічного обладнання вдвічі менша (10,5%), ніж у середньому по світу. При цьому частка зовнішніх поставок недорогочінних металів і виробів з них істотно перевищує загальносвітовий показник (29,8%). Та й частка експорту мінеральних продуктів у нашій країні (12,5%) також менша за середньосвітову (18,8%). Водночас питома вага продукції рослинного походження в українському експорті (11,9%) майже вчетверо перевищує світові показники. При цьому на українські жири й олії припадає 3,5% світового ринку, на продукти рослинного походження – 1,6% [5].

Сировинна спрямованість українського експорту свідчить про низьку конкурентоспроможність вітчизняної продукції на світовому ринку. Основною причиною погіршення стану торгівлі товарами України є падіння експорту металургії, питома вага якої в структурі експорту в 2006 р. складала 39,03 %, в 2014 р. – 25,9 %, в 2015 р. – 24,8 % [3]. Зважаючи на те, що ця група становить високу питому вагу в структурі українського експорту, вплив зазначеного негативного фактора є досить вагомим. У першу чергу, це обумовлено продовженням бойових дій на Сході України, зупиненням або ж значним скороченням роботи багатьох металургійних підприємств.

Наша країна в 2015 році здійснювала експорт в 191 країну, а головним партнером України виступив Європейський Союз, на який довелось 34,1% від всього вітчизняного експорту. Найсуттєвіші експортні поставки серед країн ЄС здійснювались до Італії (чорні метали, зернові культури, жири та олії тваринного або рослинного походження) та Польщі (чорні метали, електричні машини, руди, шлак і зола) – по 5,2% від загального обсягу експорту, Німеччини – 3,5% (електричні машини, одяг та додаткові речі до одягу, текстильні, механічні машини) та Іспанії – 2,7% (зернові культури, жири та олії тваринного або рослинного походження, залишки і відходи харчової промисловості) [1].

Вагомою подією у реалізації зовнішньоторговельної політики стало підписання Угоди про Асоціацію між країнами Європейського Союзу та Україною у 2014 р. В рамках вільної торгівлі Україна може імпортувати 36 видів сільськогосподарських

товарів із 0% митною ставкою у межах встановленої квоти. Всі інші види товарів, а також обсяги, які перевищують встановлені квоти Україна експортує по загальній системі зі сплатою митних платежів [7].

За період п'ять місяців 2016 р. вже повністю використано 9 тарифних квот: на виноградний та яблучний соки, мед, ячмінну крупу та борошно, цукор, оброблені томати, кукурудзу, овес, пшеницю, а також солод та пшеничну клейковину. При цьому експорт продовжується і поза межами тарифних квот. Основна квота на м'ясо птиці на перший та другий квартал вже традиційно використана на 100% (4 000 тонн щокварталу). У поточному році розпочалося активне використання додаткової квоти на курячі каркаси (23% від загального обсягу квоти). Також розпочалося використання тарифних квоти на цукрову кукурудзу, цукрові продукти (фруктоза, лактоза, ін.), етанол, крохмаль, висівки, відходи та залишки, ячмінь, оброблені продукти з цукру, оброблену продукцію з зернових тощо. Виробникам курятини реалізувати свою продукцію в Європі поза квотою не вигідно – мито занадто високе і товари стають неконкурентоспроможними. У той же час, наприклад, виробники меду в минулому році за квотою (з нульовим митом) продали 5 тисяч тонн меду, а з митом в 17,3% – 21,1 тис. тон [6].

З 36 категорій продуктів, які підпадають під дію квот, наразі всі квоти ще не покриті тому, що українська продукція поки не відповідає багатьом санітарним і фітосанітарним стандартам, і українські компанії не можуть наразі експортувати цю продукцію до ЄС. Взагалі не здійснювались поставки такої продукції, на які передбачені квоти: яловичина, м'ясо баранини (1 500 тонн), часник (500 тонн), цукрові сиропи (2 000 тонн), оброблений крохмаль (1 000 тонн), гриби (500 тонн), продукція з обробленого молока (2 000 тонн), оброблена продукція з зернових (2 000 тонн), оброблена продукція з молочних вершків (300 тонн), сигари та цигарки (2 500 тонн), манітол сорбіту (100 тонн), продукти переробки солоду та крохмалю (2 000 тонн) [8].

Реалізація мети експортної орієнтації економіки неможлива без реалізації ефективної експортної політики держави, яка повинна бути спрямована переважно на: забезпечення сприятливих умов для виходу країни на світовий ринок; реалізацію на світовому ринку товарів, у виробництві яких країна має порівняльні переваги. Особливо важливим є створення технологічно пов'язаних, конкурентоспроможних виробництв, здатних нарощувати товарний експорт. Йдеться про реалізацію таких пріоритетів: орієнтація на експорт високоякісного прокату; розвиток експортної спеціалізації за окремими видами сільськогосподарської продукції, переробної і харчової промисловості, сільськогосподарських машин та обладнання для харчової промисловості; розвиток спеціалізованого, зорієнтованого на міжнародні ринки комплексу виробництва ракетної та авіаційної техніки, підтримка оборонно-промислового комплексу, передусім за напрямками, що вже сьогодні мають перспективи виходу на зовнішні ринки; розвиток мікроелектроніки; формування нового наукомісткого комплексу на базі виробництв, що безпосередньо пов'язані з реалізацією перспективних науково-технічних досягнень.

Висновки. Отже, за останні два десятиліття ринкових реформ національної економіки Україні так і не вдалося суттєво змінити свій статус у міжнародній системі поділу праці. Зберігається сировинне спрямування українського експорту, практично втрачені конкурентні переваги у техніці та технологічному обладнанні. Тому експортна політика держави повинна бути спрямованою на: забезпечення сприятливих умов для виходу країни на світовий ринок; реалізацію на світовому ринку товарів, у виробництві яких країна має порівняльні переваги; підтримку вітчизняних експортерів конкурентоспроможної продукції. Перспективою подальших досліджень в цьому напрямі є аналізування структури експорту послуг в Україні.

1. Вишинська Т.Л. Сучасний стан зовнішньої торгівлі товарами в Україні / Т.Л. Вишинська, О.В. Генералов, І.М. Севрук // Науковий журнал "ScienceRise". – 2015. – №3. – Т.3. – С. 41–45.
2. Власюк Т.О. Оптимізація імпортової політики як чинник зовнішньоторговельної безпеки / Т.О. Власюк // Проблеми економіки. – 2015. – №3. – С. 39–51.
3. Дейнека Т.А. Проблеми та суперечності сучасного періоду трансформації зовнішньоекономічних відносин України / Т.А. Дейнека // Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. – 2016. – Т. 21. – Вип. 4. – С. 40–43.
4. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2015 році: статистичний збірник. – К. : Державна служба статистики. – 156 с.
6. Микольська Н. Що дала Україні вільна торгівля з ЄС / Н. Микольська // НВ [Електронний ресурс]. – 07 червня 2016р. – Режим доступу : <http://biz.nv.ua/ukr/experts/mikolskaya/vilna-torgivlja-mizh-ukrajinoju-ta-jes-pershi-rezultati-142400.html>.
7. Самаєва Ю. Торговля з ЄС: за деякими позиціями експорт навіть не розпочинався / Ю. Самаєва // Дзеркало тижня: інформаційно-аналітичний тижневик. – 28 травня – 3 червня 2016 р. – №19. – С. 9.
8. Трофімцева О. Збільшення європейських тарифних квот – черговий крок до відкриття ринків / О. Трофімцева // Agropolit.com [Електронний ресурс]. – 27 жовтня 2016. – Режим доступу : <https://agropolit.com/blog/163-zbilshennya-yevropeyskih-tarifnih-kvot--chergoviy-krok-do-vidkrittja-rinkiv>.

References

1. Vyshynska, T.L., Heneralov, O.V., and I.M. Sevruk. "The modern condition of foreign trade in Ukraine." *Naukovyi zhurnal "ScienceRise"*, no 3, 2015, pp. 41-45.
2. Vlasiuk, T.O. "Optimization of the import policy as a factor in foreign trade security." *Problemy ekonomiky*, no 3, 2015, pp. 39-51.
3. Deineka T.A. "Problems and contradictions of the modern period of transformation of foreign economic relations of Ukraine." *Visnyk ONU imeni I.I. Mechnykova*, vol. 21, 2016, pp. 40-43.
4. *Derzhavnyi komitet statystyky Ukrainy*, www.ukrstat.gov.ua. Accessed 25 Jan. 2017.
5. *Zovnishnia torhivlia Ukrainy tovaramy ta posluhamy u 2015 rotsi: statystychnyi zbirnyk*, Derzhavna sluzhba statystyky, 2015.
6. Mykolska, N. "That gave Ukraine a free trade with the EU." *NV Biznes*, biz.nv.ua/ukr/experts/mikolskaya/vilna-torgivlja-mizh-ukrajinoju-ta-jes-pershi-rezultati-142400.html. Accessed 25 Jan. 2017.
7. Samaieva, Iu "Trade with the EU: for some items, the export of not even started." *Dzerkalo tyzhnia: informatsiino-analitychnyi tyzhnevuk*, no. 19, 2016, pp. 9.
8. Trofimtseva, O. "The increase in the European tariff quotas is another step towards opening up." *Agropolit.com*, 27 Oct, 2016, agropolit.com/blog/163-zbilshennya-yevropeyskih-tarifnih-kvot--chergoviy-krok-do-vidkrittja-rinkiv, Accessed 25 Jan. 2017.

Рецензенти:

Кузьмін О.Є. – доктор економічних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту економіки і менеджменту Національного університету "Львівська політехніка".

Мельник О.Г. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності Національного університету "Львівська політехніка".

УДК 004:339

ББК 65.42с51я73

РОЗВИТОК МОДЕЛЕЙ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ ТА ЇЇ ПРОБЛЕМИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Баран Р.Я.

Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту THEU,